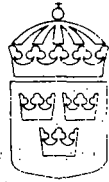

Finansutskottets yttrande

1987/88:5 y

om höjning av tobaksskatten och energiskatten på
olja (prop. 1987/88:150 bil. 3)

FIU
1987/88:5 y

Till skatteutskottet

Regeringen (finansdepartementet) har i proposition 1987/88:150 (kompletteringspropositionen) bilaga 3 föreslagit riksdagen att

dels anta i propositionen under punkt 4 framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1961:394) om tobaksskatt,
2. lag om ändring i tulltaxelagen (1987:1068),

dels anta i propositionen under punkt 5 framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1957:262) om allmän energiskatt.

Med anledning av förslagen i propositionen har följande motioner väckts:

1987/88:Fi22 av Carl Bildt m.fl. (m), vari hemställs

11. att riksdagen avslår regeringens förslag om att skatten på eldningsolja och andra oljor höjs den 1 juli 1988 från 660 till 735 kr./m³.

1987/88:Fi30 av Lars Werner m.fl. (vpk), vari hemställs

10. att riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1957:262) om allmän energiskatt,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om införandet av en prisutjämningsfond för olja,

15. att riksdagen beslutar om ändring i lagen (1961:394) om tobaksskatt i enlighet med motionen.

Finansutskottet har – under förutsättning att skatteutskottet inte har något att erinra – beslutat att med detta yttrande överlämna ifrågavarande ärende och anför följande.

Propositionen

I den reviderade finansplanen redovisas kalkyler över den möjliga ekonomiska utvecklingen de närmaste åren. Av dessa dras i propositionen slutsatsen att svensk ekonomi kommer att kunna växa i förhållandevis god takt, med hög sysselsättning och stigande realinkomster utan att den samhällsekonomiska balansen äventyras – men bara under förutsättning att konsumtionsökningen begränsas och lönekostnadernas stegring hålls inom det samhällsekonomiskt tillgängliga utrymmet. Om konsumtionen och lönekostnaderna skulle fortsätta att växa lika snabbt som tidigare, skulle Sverige på nytt få stå

stora underskott gentemot utlandet att en kraftig åtstramning blev nödvändig, vilket skulle innebära en påtagligt försämrad sysselsättning.

För återstoden av 1988 tyder prognoserna i den reviderade finansplanen på att den inhemska efterfrågan kommer att fortsätta att öka i snabb takt. Det gäller såväl konsumtion som investeringar. Det drar med sig en relativt hög BNP-tillväxt med ökad brist på arbetskraft och risk för uppdrivna lönekostnader. Delar av arbetsmarknaden är klart överhettade. Efterfrågeökningen drar också med sig en snabb löneglidning, stigande import och försämrad bytesbalans.

I propositionen anförts att i detta läge framstår tre uppgifter som centrala för den ekonomiska politiken. Överhettningen måste motverkas genom en dämpning av efterfrågan. Lönebildningen måste påverkas i syfte att åstadkomma en kostnadsutveckling som är förenlig med låg inflation och yttre balans. Ekonomins funktionssätt måste förbättras, så att tillväxt och kapacitetsutvidgande investeringar stimuleras.

Mot denna bakgrund bör enligt propositionen en rad åtgärder vidtas i syfte att dämpa den privata konsumtionsuppgången, öka sparandet och underlätta avtalsrörelsen 1989.

I detta yttrande behandlas förslagen om höjd tobaks- och oljeskatt. Propositionens förslag i syfte att stimulera sparandet och underlätta avtalsrörelserna behandlas i betänkandena FiU 1987/88:21 och FiU 1987/88:30.

I propositionen anförts att den inhemska efterfrågan bör dämpas genom en stram finanspolitik. Tobaksskatten bör höjas med 5 öre per cigarett. En motsvarande höjning bör också ske för vissa andra tobaksvaror. Skatthöjningen bör genomföras den 6 juni 1988. Den medför att priset på cigaretter stiger med ca 10 %. De ökade statsinkomsterna kan beräknas till ca 500 milj. kr.

Regeringen har tidigare föreslagit en höjning av studiemedlen. Statens merkostnader för detta beräknas i kompletteringspropositionen till ca 300 milj. kr. per år. I kompletteringspropositionen föreslås att 125 milj. kr. per år under de kommande fyra budgetåren anvisas för åtgärder mot främmande undervattenskränkningar. Därutöver bör 200 milj. kr. anvisas för ett nytt minröjningsfartyg. Totalt föreslås utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1988/89 räknas upp med 178 milj. kr. Behovet av en stram finanspolitik nödvändiggör att dessa kostnader till fullo finansieras.

Därför bör enligt propositionen skatten på eldningsolja och andra oljor höjas med 75 kr. per m³, vilket motsvarar en intäktsökning på drygt 600 milj. kr. Höjningen bör träda i kraft den 1 juli 1988.

Motionerna

I motionerna Fi22 (m) och Fi24 (c) accepteras förslaget till höjning av tobaksskatten. I motion Fi28 (fp) accepteras förslaget med hänvisning till att man tidigare i vår föreslagit en lika stor höjning av tobaksskatten. I motion Fi30 (vpk) föreslås nu en höjning med 15 öre/cigarett eller ca 30 %. Dessutom föreslås att skatten för cigarrer och cigariller höjs.

Förslaget till höjd oljeskatt accepteras i motion Fi24 (c) men avvisas i motionerna Fi22 (m) och Fi30 (vpk). I motion Fi28 (fp) hänvisas till det förslag om en höjning av skatten på eldningsolja och andra oljor med 200 kr.

som motionärerna framfört i motion 1987/88:N40. I motion Fi28 konstateras att förutom de energipolitiska effekterna bidrar den av motionärerna föreslagna oljeskattehöjningen till en nödvändig finanspolitisk åtstramning. De ökade skatteintäkterna beräknas, efter en viss minskning av förbrukningen, till ca 1,5 miljarder kronor.

Utskottet

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Underskottet i statsbudgeten har de senaste åren minskat kraftigt. Detta beror i någon mån på att viss långivning lyfts ut från budgeten samt på att vissa kassahållningsåtgärder vidtagits. Dessa åtgärder har haft en begränsad effekt på den totala efterfrågeutvecklingen i samhället. Till övervägande del har emellertid förbättringen i statsbudgeten skett som en följd av såväl ökade skatteintäkter som en återhållen utgiftsökning. Därigenom har en åtstramningseffekt åstadkommits. Trots detta har emellertid efterfrågan expanderat kraftigt och tydliga överhettningstendenser gjort sig märkbara. Det finns därför som utskottet ser det starka skäl att ytterligare strama åt finanspolitiken och minska efterfrågan, främst den privata konsumtionen.

Utskottet ser därför från sina utgångspunkter goda skäl att höja tobaksskatten i enlighet med propositionens förslag.

I motion Fi30 (vpk) föreslås en ökning av skatten med ca 30 %. Det är enligt utskottet inte rimligt att en så stor åtstramningseffekt läggs på enbart denna typ av konsumtion. Utskottet avstyrker därför motion Fi30 yrkande 15.

För att motverka en försvagning av finanspolitiken tillstyrker utskottet en höjning av skatten på eldningsolja. Höjningen bör, som föreslås i propositionen, vara så avvägd att den förutom att den finansierar de föreslagna utgiftsökningarna för studiemedel och för åtgärder mot främmande undervattenskränkningar också får en viss dämpande effekt på efterfrågan. Propositionens förslag till höjning med 75 kr. per m³ förefaller därför vara väl avvägd. Det förslag som folkpartiet fört fram om en höjning av oljeskatten med 200 kr. per m³ har övervägts av utskottet. En höjning av den storleksordningen kan komma att bli nödvändig om det visar sig att ytterligare efterfrågedämpande åtgärder kommer att behöva vidtas. I avvaktan härpå bör förslaget dock avslås av riksdagen.

Utskottet ser inte heller skäl att införa den typ av prisutjämningsfond som föreslås i motion Fi30 (vpk). En stabilare prisutveckling är naturligtvis önskvärd men det kan sannolikt inte åstadkommas enbart med hjälp av prisutjämningsfonder. Förslaget tycks utgå från att den långsiktiga prisutvecklingen kan förutses och att variationerna i energipriserna därför kan pareras. Erfarenheten har emellertid visat att så inte är fallet. Yrkande 11 i motion Fi30 bör därför avslås av riksdagen.

Stockholm den 19 maj 1988

På finansutskottets vägnar

Arne Gadd

Närvarande: Arne Gadd (s), Anne Wibble (fp), Roland Sundgren (s), Lars Tobisson (m), Christer Nilsson (s), Rune Rydén (m), Lisbet Calner (s), Filip Fridolfsson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Gunnar Björk (c), Hans Petersson i Hallstahammar (vpk), Arne Kjörnsberg (s), Marianne Carlström (s), Margitta Edgren (fp) och Rolf Kenneryd (c). FiU 1987/88:5 y

Avvikande meningar

1. Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "därför avslås av riksdagen" bör ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att regeringen till följd av sin underlåtenhet att i god tid föreslå konsumtionsbegränsande insatser i den offentliga sektorn och verkningsfulla sparstimulanser för hushållen nu ser sig föranlåten att föreslå nya skattehöjningar. Detta sker trots att utskottet tidigare har framhållit att skattetrycket inte bör stiga ytterligare (FiU 1987/88:5). Även regeringen har instämt i denna uppfattning.

Den ekonomiska politiken bör enligt utskottet inte bedrivas utifrån ett kortsiktigt perspektiv utan i stället präglas av långsiktighet, fasthet och konsekvens. Olika ekonomisk-politiska åtgärder måste syfta till att angripa de grundläggande problemen i ekonomin snarare än själva symptomen.

Den budgetpolitik som förordas i motion Fi22 (m) ger ett mindre underskott i statsbudgeten än regeringens reviderade budgetförslag. Det är missvisande att tala om den i propositionen förordade höjningen av oljeskatten som ett led i en åtstramningspolitik, eftersom den är avsedd att finansiera vissa angivna utgiftsökningar. Höjningen skulle dessutom leda till en ytterligare skärpning av skattetrycket, vilket i sig är ett gott skäl för att den skall avvisas. Utskottet avstyrker därmed än mer eftertryckligt den kraftiga höjning av oljeskatten, med 200 kr. per kubikmeter, som folkpartiet här föreslagit.

Utskottet anser vidare att punktbeskattningen inte bör användas som ett energipolitiskt styrmedel. I stället bör en omläggning av energibeskattningen ske till mervärdeskatt som kombineras med energilikformiga punktskatter på en förhållandevis låg nivå. Enligt utskottets uppfattning skulle därmed punktskatternas nuvarande snedvridningseffekter för den svenska industrin kunna undvikas, vilket skulle innebära en stimulans för de energikrävande basnäringarna samt leda till positiva sysselsättningseffekter i särskilt utsatta regioner.

Utskottet anser däremot att regeringens förslag om höjning av tobaksskatten kan godtas, eftersom det i stort sett innebär en anpassning av priset på tobaksvaror till den allmänna prisstegringen. I motion Fi30 föreslås en höjning av skatten med ca 30 %. En sådan höjning skulle driva upp skattetrycket, varför utskottet avstyrker motion Fi30 yrkande 15.

2. Anne Wibble och Margitta Edgren (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "dock avslås av riksdagen" bör ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Utskottet delar motionärernas i januari framförda uppfattning att insatserna för att minska tobakskonsumtionen måste intensifieras. Målet bör vara att halvera tobakskonsumtionen till sekelskiftet. Detta bör nås genom en aktiv prispolitik och en ökad information. Folkpartiet krävde därför att regeringen skyndsamt skulle lägga fram förslag om höjd tobaksskatt. Utskottet välkomnar därför att regeringen nu hörsammar denna begäran.

Beträffande oljeskattehöjningen hänvisar motionärerna i folkpartiets partimotion till den höjning av elpriset som kommer att ske framöver, inte minst i samband med kärnkraftsavvecklingen. Utskottet delar motionärernas uppfattning att oljepriset bör utvecklas på liknande sätt, vilket blir följden av den av motionärerna föreslagna skattehöjningen. Utskottet anser därför att en höjning av oljeskatten med 200 kr. per kubikmeter från energipolitiska synpunkter är rimlig.

Utskottet anser således sammanfattningsvis att sociala och hälsoskäl resp. energipolitiska skäl motiverar de i motion Fi28 (fp) föreslagna skattehöjningarna. Yrkande 11 i motion Fi22 (m) bör därför avslås.

I propositionen motiveras emellertid skattehöjningarna inte av ovan anförda skäl utan av stabiliseringspolitiska och statsfinansiella skäl.

Utskottet konstaterar i likhet med motionärerna i folkpartiets partimotion – och för övrigt också propositionen samt motionerna Fi22 (m) och Fi24 (c) – att den svenska ekonomin nu hamnat i ett läge där den inhemska efterfrågan expanderar kraftigt och tydliga tecken till överhettning är märkbara. Detta beror till stor del på den tidigare felaktiga ekonomiska politiken som underlåtit att angripa viktiga strukturella problem. Om den ekonomiska politiken i stället utformats enligt de riktlinjer som vid upprepade tillfällen framförts i folkpartiets partimotioner skulle de nuvarande problemen vara väsentligt mindre.

I dagsläget är det emellertid som utskottet ser det nödvändigt att ytterligare strama åt finanspolitiken och minska efterfrågan, främst den privata konsumtionen. Utskottet ser därför från sina utgångspunkter goda skäl att höja tobaksskatten i enlighet med propositionens förslag. I motion Fi30 föreslås en ökning av skatten med ca 30 %. Det är enligt utskottet inte rimligt att en så stor skattehöjning läggs på enbart denna typ av konsumtion. Motion Fi30 yrkande 15 bör avstyrkas.

Utskottet tillstyrker en höjning av oljeskatten med 200 kr. per kubikmeter. Från de utgångspunkter utskottet har att bevaka synes de efterfrågedämpande effekterna väl avvägda. Utskottet konstaterar att den av regeringen föreslagna höjningen på 75 kr. per kubikmeter täcker ökade utgifter för studiemedel samt åtgärder mot främmande undervattenskränkingar, men därutöver knappast har några efterfrågedämpande effekter.

Utskottet återkommer i ett annat betänkande till de ytterligare åtgärder för en stramare finanspolitik som enligt utskottets mening är nödvändiga.

3. Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "därför avslås av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Det finns, som anförs i motion Fi30 (vpk), goda skäl för att kraftigt höja skatten på tobak. Om man vill minska konsumtionen av tobak måste skattehöjningen vara större än vad som motsvaras av inflationen.

En höjning i enlighet med propositionens förslag är därför otillräcklig. Utskottet vill därför tillstyrka förslaget i motion Fi30 (vpk) yrkande 15 om höjning av skatten med 30 %. Utskottet anser även att cigarrer och cigariller bör omfattas av skattehöjningen.

Förslaget om en höjning av energiskatten på olja bör avslås av riksdagen eftersom det skulle leda till en ökning av boendekostnaderna. Energiskatten bör över huvud taget inte användas som en finansieringskälla för andra än energipolitiskt motiverade ändamål utan bör sättas in i ett långsiktigt energipolitiskt sammanhang. Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion Fi30 (vpk) att införandet av en prisutjämningsfond vore ett sätt att skydda de ekonomiskt svaga grupperna för konsekvenserna av alltför drastiska höjningar av energipriserna. Utskottet tillstyrker med det anförda yrkandena 10 och 11 i motion Fi30 (vpk).